Dnro 001/81/2018

Anu Tuovinen 12.4.2018

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen perjantaina 13.4.2018 klo 11.00

HE 16/2018 vp eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tavoitteena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja ja parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua. Pyrkimyksenä on myös kaventaa väestön terveyseroja ja hillitä sosiaali- ja terveysmenojen kasvavia kustannuksia.

Akava kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

Palveluiden valinnanvapaus

Hallituksen esityksen mukaan asiakkaan valinnanvapaus koostuisi suoran valinnan palveluista, maakunnan liikelaitoksen valinnasta sekä asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla saatavista palveluista.

Akava pitää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta tarpeellisena ja kannattaa monituottajamallia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannossa samoin kuin potilaan ja asiakkaan valinnanvapauden lisäämistä. Asiakkaan mahdollisuus valita suoran valinnan palveluntuottaja kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan on varsin lyhyt aikaväli. Ennaltaehkäisevien palveluiden osalta kuuden kuukauden välein tehtävä valinta ei ole tarkoituksenmukainen vaikuttavan asiakassuhteen luomisen sekä henkilöstötarpeen arvioinnin kannalta.

Uudistuksessa täytyy varmistaa palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu, hoidon jatkuvuus palveluketjussa sekä moniammatillisen työskentelyn toteutuminen palvelujen tuotannossa.

Neuvonta ja ohjaus

Akava on pitänyt erittäin tärkeänä sitä, että uudistuksessa varmistetaan heikommassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuudet saada palveluita ja käyttää tosiasiallisesti valinnanvapauttaan. Akava kiinnittää valiokunnan huomiota myös siihen, että uudistuksessa voi syntyä ongelma valinnanvapauden ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen

integraation välille. Tämä koskee erityisesti ihmisiä, joilla on laaja-alaisia palveluntarpeita.

Uudistuksessa on tärkeää huolehtia riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta, kattavasta palvelun tarpeen arvioinnista sekä asianmukaiseen ja oikea-aikaiseen hoitoon pääsemisestä. Uudistuksessa tulee myös varmistaa, että palveluja käyttävien ihmisten päätöksenteon perusteeksi on ymmärrettävässä muodossa helposti saatavilla julkista tietoa eri palveluntuottajien palvelutarjonnasta ja palvelutuotannon laadusta.

Siirtymäajat

Valinnanvapauden siirtymäajoissa Akava kiinnittää huomiota suun terveydenhuollon tilanteeseen korvausjärjestelmän osalta. Siirtymävaiheen korvausjärjestelmää olisi jatkettava pidemmän aikaa, esimerkiksi vuosina 2022- 2026, jotta löydetään toimiva kiinteän korvauksen/kapitaation ja suoritteiden välinen suhde kokeilujen ja pilottien tuloksia hyödyntäen. Näin saadaan myös lisää aikaa rakentaa uusia toimintamalleja ja mittareita, joilla tuottajia voidaan kannustaa tehokkaaseen ja terveyttä ylläpitävään ja varhaishoitoa painottavaan toimintaan.

Lakiesityksen mukaan tuottaja ei voi asettaa kattoa listautuville tai listautettaville asiakkaille. Tämä tuo merkittävän riskin pienelle suun terveydenhuollon tuottajalle, jonka on mahdotonta lisätä tuotantoaan ilman suuria investointeja. Akava esittää harkittavaksi, että tuottajille annetaan mahdollisuus rajata listautuvien asiakkaiden määrää.

Ammatinharjoittajien asema palveluntuottajina

Akava kannattaa sosiaali- ja terveydenhuollossa siirtymistä monituottajamalliin. Valinnanvapaus tuo mukanaan erilaiset asiakassetelillä hankittavat palvelut. Asiakassetelin on mahdollistettava palvelun tarjoaminen ja saaminen. Asiakasseteli on keskeinen väline ja mahdollisuus ammatinharjoittajille, jotta niiden on mahdollista tuottaa palveluita myös jatkossa itsenäisesti. Asiakassetelin arvon pitää olla sellainen, että sillä on todellinen mahdollisuus saada ja tuottaa palveluja.

Akava korostaa edelleen, että pienten palveluntuottajien ja ammatinharjoittajien tosiasialliset mahdollisuudet toimia palveluntuottajina on turvattava myös tulevaisuudessa. Yksinyrittäjät eivät saa joutua pakosta alihankkijoiksi ilman tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia työhönsä. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien tulee olla samassa asemassa palveluntuottajana suoraan sopimussuhteessa palvelujen järjestäjään eli maakuntaan.

Maakunta vastaa palveluiden järjestämisestä

Maakunta vastaa palveluiden järjestämisestä, hyväksyy palveluntuottajat ja laatii palvelustrategian, jossa asetetaan ehdot palveluntuottajalle. Sen on vastattava myös laadusta, tämä ei saa jäädä tuottajien määriteltäväksi. Maakunnan palvelustrategiassa on kirjattava laatukriteerit, jotka eivät saa kuitenkaan olla vaativuudessaan sellaisia, että ne rajaavat pois pienet palveluntuottajat ja ammatinharjoittajat. Tämä osaltaan tukee työllisyyttä ja yrittäjyyttä.

Maakunnan on tärkeää pystyä reagoimaan ketterästi palvelumarkkinoiden tilanteeseen. Lakiehdotuksen mukaan maakunnan liikelaitoksen rooli korostuu ja sen tulee turvata asiakkaan lakisääteiset sosiaali- ja terveyspalvelut kaikissa tilanteissa sekä varautua siten myös häiriötilanteisiin. Akava pitää hyvänä sitä, että uudistuksessa varmistetaan maakuntien valtakunnallinen ohjaus ja valvonta siten, että huolimatta maakunnallisesta itsehallinnosta valtiolla on tehokkaat keinot käytettävissään palveluiden turvaamiseksi. On tärkeää huolehtia siitä, että eri maakuntien kesken ei synny eriarvoisuutta.

Henkilöstön asema uudistuksessa

Akavan kantaa huolta henkilöstön asemasta. Sosiaali- ja terveydenhuolto on varsin naisvaltainen ala ja uudistuksen vaikutukset kohdistuvat siten pääosin naisiin. Uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työmarkkina-asemaan, eläketurvaan ja myös työhyvinvointiin muutoksen tuomasta epävarmuudesta johtuen. Kunnista maakuntien palvelukseen siirtyy yli 200 000 henkilöä. Henkilöstön osallistaminen uudistukseen on turvattava kaikkien ammattiryhmien edustajien osalta. Kustannusten hillitseminen ei saa johtaa henkilöstöresurssien leikkaamiseen eikä palvelussuhteen ehtojen heikentämiseen.

Akava ry:n puolesta

Anu Tuovinen
asiantuntija

Rautatieläisenkatu 6 puh. 020 7489 400
00520 Helsinki www.akava.fi

Akava